

שיעור הלכתי שבועי מפי מורנו ורבנו הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א מו"צ ומחבר סדרת הספרים "בהלכה ובאגדה"

השיעור נמסר בימי ראשון בשעה 18:30 בבית המדרש הגדול "ברכת יצחק" דימונה

גליון 73

"והתענג בדשן נפשכם, הסו אַזְנַכֶם וּלְכוּ אֵלַי, שְׁמְעוּ וְתַחֲי נַפְשְׁכֶם" (ישעיה נהב)

והתענג בדשן

אכילת בשר בליל הברית בתשעת הימים. עין טובה.

הרגע העכשווי הוא הכי טוב שבעולם. להתבונן בטוב שבכל דבר. אין אושר יותר מזה. האומן הגדול שעשאם יודע למה עשאם. "דברך פי חכם חן, ושפתות קסיל תבלענו". "ומוצא דבה הוא כסיל". "איש טוב זה, ואל בשורה טובה יבוא". כתב החיד"א: המבשר רע, גורם נזק

גדול שיתעצבו וימעטו בעבודת השם, והעוון תלוי בו. הסתכלות בעין טובה על כל דבר. למה הכלבים קיבלו פרס? "לא הָבִיט אֶוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל" - כשזה הדדי. "וְאִישׁ אֶת רֵעֵת רֵעֵהוּ אֵל תַּחֲשָׁבוּ בְּלִבְכֶם... פִּי אֶת כָּל אֱלֹה אֲשֶׁר שָׁנְאַתִּי נֶאֱמַר ה'". אם "ברית יצחק" נחשב סעודת מצוה. ב"ברית יצחק" ניכר יותר כבוד המילה מ"שלוש זכר". בברית יצחק יש פרסומי ניסא ופרסומי מצוה.

אכילת בשר בסעודת מצוה

1 א. היום בסייעתא דשמיא נדבר במה שפשט המנהג שלא לאכול

המעשה שהובא בגמרא תענית (כ"א) על רבי אלעזר רבי שמעון שבא ממגדל עדר בבית רבו, והיה רוכב על החמור והיתה דעתו גסה עליו שלמד תורה הרבה, ומצא אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו, כמה מכוער אדם זה, אמר לו, לך לאומן שעשאי ותאמר לו, כמה מכוער כלי זה שעשית! מיד ירד רבי אלעזר מן החמור והשתטח לפניו, ואמר לו, נענית לך מחול לי. אמר לו, אין אני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאי ואמרו לו כמה מכוער כלי זה שעשית. היה רבי אלעזר מהלך אחריו כל הדרך ומבקש ממנו מחילה, עד שהגיע לעירו. יצאו בני העיר לקראתו, אמרו לו, שלום עליך רבי, אמר להם, למי אתם קוראים רבי, אמרו לו, לזה שמהלך אחרוך. אמר להם, אם זה רבי, אל יבדו מותו בישראל, אמרו לו, מה עשה לך? אמר להם, כך וכך. אמרו לו אף על פי כן מחול לו שאדם גדול בתורה הוא. אמר להם: בשבילכם הריני מוחל לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. ע"כ.

וממשיך השל"ה ואומר: ולא דוקא בצורת אדם, אלא מכל מה שנברא בעולם לא יספר בגנותו. ובספר חובות הלבבות (שער הכניעה פרק ו) הביא מעשה על אחד החסידים שערב על נבלת כלב מסרחת מאוד, ואמרו לו תלמידיו: כמה מסרחת נבלה זו. אמר להם: כמה לבנות שיניה. והתחרטו על מה שסיפרו בגנותה. ואם הוא גנאי לספר בגנות כלב מת, כל שכן באדם חי. ואם הוא טוב לשבח נבלת כלב בלובן שיניה, כל שכן שהוא חובה לשבח כל אדם שהוא משכיל ומבין. וכוונת החסיד היתה להוכיחם, שלא ירגילו את לשונם לדבר רע, ואחר כך יהיה להם לטבע. אבל כשירגילו את לשונם לדבר טוב, יהיה להם לטבע קבוע. ולכן אמר שלמה בחכמתו (קהלת י"ב): "דברך פי חכם חן, ושפתות קסיל תבלענו". שדבריו של החכם יש בהם חן, ולכן יש חשק לשמוע אותם, כי תמיד הרגיל את לשונו לדבר בטוב, אם בשבח בני אדם ואם בשבח הבריאה כל דבר ודבר. אבל הכסיל להיפך, הרגיל את לשונו לדבר רע.

ולכן חז"ל הקפידו מאוד שלא להוציא מהפה בשורות רעות כלל, ומי שמספר בשורות רעות קרא את עליו את הפסוק (משלי י"י): "ומוצא דבה הוא כסיל", עד כדי כך כינו אותו חז"ל "כסיל", וכמו שמספרת הגמרא בפסחים (ג' א') שכאשר רב כהנא היה חולה, שלחו חכמים את רבי יהושע בנו של רב אידי שיבדוק מה מצבו, הלך וראה שהוא נפטר. ואז קרע את בגדו והפך את הקרע לאחור, וחזר אליהם כשהוא בוכה. שאלו אותו האם נפטר רב כהנא? אמר להם: לא אני אמרתי. ולמה כל כך הוא נוהר שלא לומר שהוא נפטר? אומרת הגמרא, כדי לא להיות חלילה "ומוצא דבה הוא כסיל". ומסביר המהרש"א, שאילו הוא היה מראה להם את הקרע, זה היה נחשב כמו שאמר להם במפורש שהוא מת, ועדיין היה נחשב ל"מוציא דיבה".

גם הגמרא בכתובות (קד"א) מספרת שבשעה שרבי יהודה הנשיא חלה מאוד, אמרו חכמים לבר קפרא שהיה חברו, לך תבדוק מה שלומו של רבי. והלך ומצא שרבי כבר נפטר, קרע בר קפרא את לבושו והחזיר את הקרע לאחוריו. והיה בוכה ואומר: אראלים ומצוקים אחוזו בארון הקודש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש! שאלו אותו: האם רבי נפטר? אמר להם: אתם אמרתם, לא אני. וכל כך למה? כי לא רצה להוציא מפיו בשורות רעות, כי "מוציא דיבה - הוא כסיל".

1 אתם יודעים שבסייעתא דשמיא אנחנו משתדלים בשיעורים להתחזק יחד עם החברים באמונה בבורא עולם, ולהודות ולשיר ולשבח את הבורא גם על הדברים שקשה לנו, ולא מסתדר לנו. כי כולנו מאמינים בני מאמינים שהוא הטיב לנו, הוא מיטיב לנו, והוא ייטיב לנו, והוא הוא יתברך עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ואין דבר שנעשה שלא בהשגחתו, וממילא כל מה שקורה בעולם, הכל ממנו ומרצונו יתברך. וכיון שבורא עולם עושה רק טוב, שהרי אין דבר רע יורד מן השמים, ממילא ברור שהמצב העכשווי של כל אחד ואחד, הוא המצב הטוב ביותר עבורו שיכול להיות, ואין יותר טוב מזה בעולם. כמובן שזה לא סותר שאדם יכול להתפלל ולהכין את עצמו להיות בית קיבול לקבל ישועות גדולות יותר. אבל לעת עתה, ברגע הזה העכשווי שהוא נמצא, מה שבורא עולם נתן לו, זה ברור שזה הכי טוב בשבילו, ולא יכול להיות יותר טוב מזה, כי אם היה יכול להיות יותר טוב, הקב"ה היה נותן לו, שהרי השם עושה את הכי טוב שבעולם, ואם ברגע הזה עכשיו ממש, עדיין בורא עולם לא נתן לו, סימן שזו החלטתה הטובה ביותר של בורא עולם עבורו. ואם הוא התפלל וקיבל, סימן שהרגע הזה ממש החליט בורא עולם שזה טוב לו, ולכן הוא נתן לו. אבל רגע לפני זה עדיין לא טוב לו, לכן הוא לא קיבל רגע לפני.

הוא אומר שאנחנו חייבים להשתדל להסתכל ולהתבונן בטוב שבכל דבר ודבר, באופן שגם אם בהסתכלות הראשונה נראה לנו שזה לא טוב, עלינו להתבונן יותר לעומק ולחפש איפה הטוב שבו, כי אם נרצה למצוא את הטוב באמת שבכל דבר, נוכל למצוא אותו. וכמו שהבאנו בשבוע שעבר (גליון מס' 72) את דברי גאון עוזנו ותפארתנו רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו עוד יוסף חי, שגם על אותם יהודים בערי אירופה שהיו אוכלים חזיר ונבלות וטרפות, ולא הניחו עבירה שלא עשו, חילולי שבת, כיפור, עריות וכו' וכו', עם כל זה אמר הרב שעלינו לחפש בהם את הדברים הטובים, ומצא בהם שני דברים טובים, שהם עושים ברית מילה, וגם הם לא מוותרים על שם יהדותם, ולכן הם לא מתחננים עם גויות, כדי לא לאבד את השושלת של עם ישראל מאז אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ועד עתה.

וזה שאמר דוד מלך ישראל בתהלים (ק"ט לז): "הַעֲבֹר עֵינֵי מְרֵאוֹת שְׁוֹא, בְּדַרְכֵךְ חַגְלִי, כְּלוּמַר, תַּעֲבִיר לִי אֶת הָעֵינָיִים מֵלְרֵאוֹת בְּהֵן חָלִילָה אֶת הָרַע שֶׁבִשְׁנֵי, אֲנִי לֹא רוּצָה לְרֵאוֹת אֶת הָרַע, אֲנִי רוּצָה לְרֵאוֹת רַק אֶת הַטוֹב שֶׁבּו, וְעַל יָדֵי זֶה "בְּדַרְכֵךְ חַגְלִי", כִּי אֵין חַיִּים יוֹתֵר מֵאוֹשְׁרִים מִדָּרֵךְ זֶה, לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטוֹב שֶׁבִשְׁנֵי. וְלֹא רַק אִם הַטוֹב שֶׁבּו בּוֹלֵט, שִׁבּוּזָה פִּיטָא שֶׁתִּסְתַּכֵּל עַל הַטוֹב וְלֹא תַחַפֵּשׂ אֶת הָרַע, אֲלֵא גַם אִם בְּהִסְתַּכְּלוֹת הָרֵאוֹנָה הוּא נֵרָאָה כֹּזֵה לֵא שׁוֹב, תַּחַפֵּשׂ אֶתֵּה אֶת הַטוֹב שֶׁבּו. וְכֹמו שְׂאוּמֵר הַשְׁל"ה הַקְּדוּשׁ (שְׁעַר הָאוֹתוֹת אֶת ה"א הֵלל אֶת ח): לְהֵלֵל וּלְשַׁבַּח כֹּל מֵה שֶׁבְּרָא הַקְּב"ה, וְזוֹהוּ כְבוֹדוֹ, כִּי פְעוּלוֹת הָאוֹמֵן מֵרָאִים עַל חֲכַמַת הָאוֹמֵן, כְּמו שְׂנְאוּמֵר (תְּהִלִּים קד כ"ד): "מֵה רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה', כָּלֵם בְּחֻמְהָ עֲשִׂית", וְכַתִּיב (שֵׁם ק"א ב): "גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי ה'". וַיִּשְׁכַּל בְּכָל מֵה שֶׁאֲפִשֵׁר, שֶׁאֵף מֵה שֶׁנֵּרָאָה מְכוּוֹר, הַכֵּל עֲשֵׂה ה' בְּחֻכְמָה, וְעַל כֵּן קִבְּעוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרַכּוֹת נ"ח ע"ג) לְבַדֵּךְ בְּרַכּוֹת גַּם עַל הָרוּאָה בְּרִיּוֹת מְשׁוּנוֹת, כְּמו שֶׁקִּבְּעוּ בְּרַכּוֹת עַל הָרוּאָה בְּרִיּוֹת נְאוֹת, כִּי הָאוֹמֵן הַגְּדוֹל שֶׁעֲשָׂאם יוֹדֵעַ לְמֵה עֲשָׂאם כָּך. וְכֹמו

לקבלת העלון במייל ולשיתוף והקדשות: 6410995@okmail.co.il

בזאת לא ניתן לשמוע את שיעורי הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א בקו: 0799-165000 שלוחה 544. השיעורים מידי יום בשעה 18:30, ניתן לשמוע בשידור חי או בהאזנה לשיעורים קודמים. שיעורים קצרים נוספים בקו 02-8080804 שלוחה 7.

לעילוי נשמת מרת אמי היקרה מרת יעל נקי ע"ה בת רבקה תחי' נלב"ע ה' כסלו תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

איקלעו לבי "שבוע הבן", ואמרי לה לבי "ישוע הבן". ופירש רש"י, "שבוע הבן", היינו סעודת ברית מילה שקוראים לו "שבוע הבן", על שם שעברו עליו שבעה ימים. "ישוע הבן", משתה שעושים לפדיון בן בכור, 'ישוע' מתרגמין 'פורקן', כמו פדיון. ע"כ. והתוספות הביאו את פירוש רש"י ש"ישוע הבן" הוא פדיון הבן, ושכן פירש רבי נתן בעל הערוך. אבל רבנו תם [ויש גורסים רבנו חננאל] פירש, "ישוע הבן" שנולד שם בן, ועל שם שהוולד נושע ונמלט ממעי אמו, כמו שכתוב (ישעיה סו): "והמליטה זכר", לכן אמר לשון ישועה, והיו רגילים לעשות סעודה. ע"כ. ומבואר מהתוספות שמלבד שהיו רגילים לעשות סעודה לכבוד ברית המילה, היו עושים עוד סעודת הודיה כדי להודות להשם יתברך על זה שהוולד נושע ונמלט ממעי אמו. כי שום דבר לא מובן מאליו, וזה בכלל "על נסיך ונפלאותיך וטובותיך שבכל עת".

בשר בתשעת הימים שאחר ראש חודש אב, חוץ מסעודת מצוה, כמו: ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה, סיום מסכת, כמבואר בשלחן ערוך (סימן תקנא סעי' ט' י'). וכל שכן סעודה של שבעת ימי משתה של חתן וכלה שהתחתנו קודם ראש חודש אב, לבני ספרד שנושאים נשים עד ראש חודש אב, (שם סעיף ב), שבוודאי נחשבת סעודת מצוה ואוכלים שם בשר. אלא שאנחנו דנים, למנהג בני ספרד שעושים סעודה בליל הברית הנקרא "ברית יצחק"² האם גם סעודה זו נחשבת סעודת מצוה ומותר לכל המוזמנים לאכול בה בשר, או רק סעודת המילה עצמה נחשבת מצוה וממילא יהיה אסור לאכול בשר בליל הברית?

שבוע הבן. ישוע הבן

ב. הגמרא במסכת בבא קמא (פ ע"א) אומרת שרב ושמואל ורב אסי

התחילו האורחים לומר, ומה אם לכלבים נתן המלך כך, על אחת כמה וכמה לנו שאנחנו בני אדם, מי יודע מה יתן לנו בסעודה. ע"ש.

מכל זה ישמע חכם ויוסף לקח, כמה לא טוב ללמוד מאותם אנשים מסכנים שיש להם חשק ליידע את האחרים בחדשות לא טובות, ואוהבים להודיע על פלוני שקרה לו כך, זה מת, זה חלה במחלה, לא על אף אחד מישראל. וכתב רבנו יונה במשלי על הפסוק: "ומוצא דָּבָהּ הוּא כְּסִיל", "בא לגנות המוציאים כל רוחם בפייהם". שאינם יודעים לתת מעצור לפיהם, ומיד משליחים את לשונם בלי מחשבה כלל. ופעם התבטא מרן זצ"ל בשיעור בלשון זו: "אדם שכל חפצו ותאוותו לבשר בשורות רעות, סימן שאדם רע הוא". ובאמת שכן מבואר בבניא (שמואל ב יח כז): "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ [דוד] אִישׁ טוֹב זֶה, וְיָאֵל בְּשׁוֹרָה טוֹבָה יְבֹא", כלומר, כיון שאנחנו יודעים ומכירים אותו שהוא לא מבשר אלא בשורות טובות, ממילא זה סימן שהוא איש טוב. ומכלל הן אתה שומע לאו, שמי שמבשר בשורות רעות, סימן שהוא רע. ופעמים שבקושי אתה מכיר את אותו אדם, ובא משהו וסופר שקרה לו כך וכך, אם כן מה התועלת בזה.

וזה שומה עלינו ללכת בדרכיו של הקב"ה ולהסתכל על כל דבר בעין טובה, כמו שנאמר (במדבר כג כא): "לֹא הֵבִיט אֵינָן [חטא] בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵינָם [עוון] בְּיִשְׂרָאֵל", אומר רש"י, לא הביט הקב"ה כשעוברים על דבריו, ואינו מדקדק אחריהם להתבונן במה שעוברים על דתו. ואם נשאל, אם באמת הקב"ה לא מסתכל על העוונות של עם ישראל, אם כן אז למה יש בעיות, אסונות, חולאים השם יצלנו, הרי השם לא מסתכל על העוונות, אלא אומרים בעלי המוסר, כל זה מתי? כשה הדדי, והיינו כאשר אנחנו לא מסתכלים על העוונות של אחרים, כשאנחנו משתדלים שלא לראות את הרע שבאחרים, אלא את הטוב שבכל אחד ואחד, ממילא גם בורא עולם לא רואה את הרע שבנו. כמו שהבאנו שבע שבער על סגנון של ישראל רבי לוי יצחק מברדיטשוב שהוא לא ראה אף פעם את הרע שבשני, תמיד הוא חיפש איפה הטוב שבו, לכן כשהוא ראה את העגלון שמתפלל שחריית עם טלית ותפילין ותוך כדי הוא מאכיל את הסוסים ומזפת את אופני העגלה, מיד הוא הסתכל בעין טובה, ואמר: רבונו של עולם, מי עמך ישראל, תראה את היהודי הזה, אפילו שכל כך בוער לו לצאת לדרך, הוא ממחר מאוד, בכל זאת הוא לא מסוגל לצאת לדרך בלי להתפלל, הוא לא מסוגל לצאת לדרך בלי קודם כל להניח תפילין. הוא חיפש את הטוב שבו והוא מצא, כי בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו (מסכת מכות י ע"ב). וזהו שדרשו דורשי רשומות: "לֹא הֵבִיט אֵינָן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵינָם בְּיִשְׂרָאֵל" גימטריא 1225 עם הכולל, כמנין "וַיַּרְא יְשׁוּעָא אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה" [1225]. כלומר, אם אדם רוצה לזכות לראות את היד הגדולה של השם יתברך, לראות ישועות גדולות ונפלאות, מה יעשה? שישתדל גם הוא שלא להביט ולא לראות ולא להסתכל בחטאים ובעוונות של השני, ברע של השני, ויראה ויתבונן רק בטוב שבו, והקב"ה יעשה לו מידה כנגד מידה.

הרי אפילו כשיש צורך ותועלת, תראו כמה חז"ל הקדושים נזהרו בלשונם שלא להוציא מפייהם דיבה, ורק רמזו ברמז כי לא היתה בריה, וההכרח לא יגונה, כל שכן כשאין צורך בדבר, שאפילו בדרך רמז לא יודיע לאחרים, כי גם אם נאמר שברמז אינו נחשב "כסיל", אבל הרי הוא מצערם בלי שום הכרח, וכמו שכתב מרן החי"א (ספר ציפורן שמי' אות קעא): "**אם ידעת בשורה טובה, מהר תספר לחברך, וחיייתה נפשו בגללך, כי המבשר טוב משיב את הרוח. ומאי גורם נזק גדול, הזהר מלבוש בשורה רעה. ואם ידעת שמועה רעה, לא ישמע על פיך, כי אתה גורם נזק גדול, השומע יתעבד וימנע בעבודת השם, והעוון תלוי בך**". ע"כ. היו אומר שבעולם אדם הולך בבוקר לבית הכנסת להתפלל בחשק ובשמחה, והנה קידם את פניו איזה אחד, ובישר לו בשורה לא טובה, שמעת?! פלוגי קרה לו כך וכך. מיד הוריד לו את כל המצב רוח, ונכנס להתפלל בלי חשק ושמחה, וכבר הוא לא היה מרוכז בתפילה. זה שסיפר לו גורם לו את כל זה, כינו אותו חז"ל לא פחות ולא יותר "כסיל", ובלע"ז "טמבל". אבך בא לכולל בשמחה ובהתלהבות, הוא יודע שיש לפניו יום שלם, שהוא יכול למלאו אותו בעסק התורה ובחידושים נפלאים שלא שמעתם אוזן מעולם, והנה בא חברו ומודיע לו קרה כך וכך, והאבך מסכן נעצב אל לבו, וכל הלימוד שלו כבר לא אותו לימוד, במחירת "תורתו של דואג [שיצב לו דאגות] מן השפה ולחוץ". מי גרם לו את זה? ה"כסיל".

ובפרט בתקופה הזאת של חורבן בית המקדש שאומרים בשם רבנו האר"י שהחודשים האלו תמוז ואב, הם כנגד שתי העיניים שצריכים לתקן אותן, שיהיו עיניים טובות ולא חלילה רעות, עיניים שיסתכלו בטוב שבשני ולא חלילה ברע שהוא עשה. אל תסתכל ברע של החבר שלך שהוא מאחר כל יום לתפילה, אלא תסתכל בדברים הטובים שבו, תראה איך הוא אוהב לעזור, איך בעל חסד הוא. וכמו שאנינו בבניא (זכריה א) שזה בעיקר מה שחפץ הקב"ה שנתחזק בניינים שבין אדם לחברו, וכמו ששלח זכריה לשאל את הקב"ה, האם עכשיו שנבנה בית המקדש השני נמשך להתענות בתשעה באב או לא? וזאז הקב"ה עונה לו (שם ה ט): "כֹּה אָמַר ה', שְׁבִיתִי אֶל צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם... עַד יִשְׁבוּ זָקְנִים וְיִזְקְנוּ בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ מִשְׁעָנָתוֹ יִבְדּוּ מִרֵב גִּמִּים. וְרַחֲבוֹת הָעִיר יִמְלָאוּ לִלְדִים וְיִלְדוֹת מִשָּׁקִים בְּרַחֲבוֹתֶיהָ... וְהָיִיתָם בְּרַכָּה אֶל תִּירָאוּ, תַּחֲזַקְנָה יְדֵיכֶם... [אבל, בתנאי] אֲלֶה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ: דְּבַרְוּ אִמְתֵּי אִישׁ אֵת רְעֵהוּ, אָמַת וּמַשְׁפַּח שְׁלֹם שְׁפִטוֹ בְּשַׁעֲרֵיכֶם. וְאִישׁ אֵת רֵצֵת רְעֵהוּ אֶל תַּחֲשָׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם, וְשָׁבַעְתָּ שֶׁקֶר אֶל תַּאֲהֹבוּ, כִּי אֵת כָּל אֲלֶה אֲשֶׁר שָׁנְאִתָּה וְנָאֵם ה' לְבֵית ה' צְבָאוֹת: צוּם הַקְּרִיבִי וְצוּם הַתְּמִישִׁי, וְצוּם הַשְּׁבִיעִי, וְצוּם הַקְּשִׁירִי, יִהְיֶה לְכֹהֵן לַיהוָה לַאֲשֶׁר לַשְּׁשׁוֹן וְלַשְּׁמִחָה וְלַמְּוִדִים טוֹבִים, וְהָאִמְתֵּי וְהַשְּׁלֹם אֲהַבּוּ. ע"כ. הנה אחד התנאים של הקב"ה "וְאִישׁ אֵת רֵצֵת רְעֵהוּ אֶל תַּחֲשָׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם", תפסיק לחשוב רע על החבר שלך, תחשוב עליו רק טוב, "כִּי אֵת כָּל אֲלֶה אֲשֶׁר שָׁנְאִתָּה וְנָאֵם ה'", הקב"ה שונא מי שחושב רע, חלילה. בואו נתאמץ לקבל על עצמנו להתחזק בזה אפילו יומיים שלושה, לפחות פעם ביום כשרואים משהו אצל החבר לא טוב, להסתכל עליו בעין טובה ולפרש אותו לטוב. ובעזרת השם שגם הקב"ה לא יסתכל על הרע שלנו אלא רק על הטוב.

הגאון מוילנא מפרש את לשון המשנה בברכות (פ"ט מ"א): על **בשורות** טובות אומר: "הטוב והמטיב", ועל **שמועות** רעות אומר: "ברוך דיין האמת". ולכאורה, למה שינתה המשנה את הלשון, שבטובות אמרה "בשורות", ואילו ברעות אמרה "שמועות"? אלא אומר הגאון, דברים רעים לא מספרים, אלא אם כן פתאום שמע מאיזה משהו [כסיל] שסיפר, לכן אמר 'שמועות'. מה שאין כן בדברים טובים, אדרבה ואדרבה מצוה לבשר ולהודיע כמה שיותר כדי לשמח את עם ישראל, לכן אמר 'בשורות', שתבשר ותעביר הלאה והלאה כמה שיותר. וכמו שכתב גם הש"ה (שער האותיות אות ב"ת בריות אות ז'): ואם יודע איזה בשורה טובה לברי ישראל או לברית ישראל, ירוץ אליה לבשרו, כמו שכתוב: "איש טוב זה, וְיָאֵל בְּשׁוֹרָה טוֹבָה יְבֹא". ולאפוקי מאותם שמתנהגים להיפך, שאת כל הכאב בטן שיש להם מפה ומשם, כולם אומרים לדעת, את זה הם מפרסמים בריש גלי, אבל את ההטבות שהקב"ה ישתבח שמו היטיב להם, לא נודע כי באו אל קרבנה'.

² אף על פי שהראשון שנצטווה על המילה היה אברהם אבינו, ואם כן לכאורה יותר נכון היה לקרוא ללילה זה "ברית אברהם", ולמה קרואים אותו "ברית יצחק"? אלא כיון שאנתנו נמצאים עכשיו בליל השמיני למילה, והראשון בעולם שנימול ביום השמיני כפי מצות התורה לדורות עולם, הוא היה יצחק אבינו, כמו שנאמר (בראשית יז כד): "וַאֲבִרְהָם בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בְּשֶׁר עָרְלָתוֹ. וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנֵו בְּנֵו שֵׁשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֶת בְּשֶׁר עָרְלָתוֹ", אבל יצחק נימול בן שמונת ימים, לכן קרואים אותו "ברית יצחק" דוקא. ועוד טעם, כי הראשון בעולם שהיה אצלו מושג של "ליל מילה", הוא יצחק אבינו, כיון שמראש ידע אברהם שצריך למולו ביום השמיני, אבל אברהם אבינו עצמו צויה אותו הקב"ה בברית בין הבתרים למול את עצמו וזה היה ביום, ומיד לאחר מכן הלך ומל את עצמו, כמו שנאמר (בראשית יז כב): "וַיַּכֵּל לְדַבֵּר אֹתוֹ, וַיַּעַל אֱלֹקִים מֵעַל אֲבִרְהָם. וַיִּקַּח אֲבִרְהָם אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּנֵו וְאֶת כָּל יְלָדֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל מְדָנְתֵי כֶסֶף, כָּל זָכָר בְּאֶנְשֵׁי בֵית אֲבִרְהָם, וַיִּמַּל אֶת בְּשֶׁר עָרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ אֱלֹקִים". הנמצא שהלילה הקודם, לא היה נחשב אצלו "ליל המילה", כי עדיין לא נצטווה על המילה כלל.

אחי ורעי היקרים בואו נשתדל להרגיל את עצמנו ללשון טובה ולהסתכלות בעין טובה על כל דבר, כי בקצת התבוננות אפשר בכל דבר למצוא את הטוב שבו. במדרש (ילקוט שמעוני פרשת בא רמז קפז) מובא שרבי ישעיה תלמידו של רבי חנינא בן דוסא התענה שמונים וחמש תעניות, כדי להבין איך יכול להיות שכלבים שכתוב בהם (ישעיה נו יא): "וְהִקְלְבִים עִזִּי נֶפֶשׁ לֹא יִדְעוּ שְׂעֵהָ", יזכו לומר שירה לפני הקב"ה כשאר בעלי חיים! ענה לו מלאך מן השמים: ישעיה, עד מתי אתה מתענה, גזירה היא מלפני הקב"ה מיום שגילה סודו לחבוק הנביא, לא גילה דבר זה לשום בריה שבעולם. אלא שבשיל שאתה תלמידו של חכם גדול, לך שלחוני אליך. כיון שבכלבים כתוב (שמות יז א): "וְלָלַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחָדָרְוּ קֶלֶב לִשְׁנֹו", ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מצואתם לכתוב בהם ספר תורה תפילין ומזוזות, לכן זכו לומר שירה. ע"ש. תראה מה ההסתכלות של בורא עולם, הכלבים הם רשעים, הם עזי נפש, אבל עם כל זה יש בהם משהו טוב, שמהלכוך והטינופת שלהם, עושים ספרי תורה תפילין ומזוזות, אפילו שהטוב הזה הוא לא תלוי בהם, לא הם עושים איזה מעשה מיוחד, שנאמר שמגיע להם שכר כמו שהיה במצרים שאבות אבותיהם לא נבחו על עם ישראל, אלא הם עצמם בעייתיים, אבל עם כל הרע שבהם, סוף סוף מהלכוך שלהם יוצא משהו טוב, על על הקב"ה מסתכל. ואם ככה הקב"ה מסתכל על כלבים, על אחת כמה וכמה על בני אדם, וכמו שאמר מדרש (שחר טוב פרק ז), משל למלך שעשה סעודה והכניס את האורחים, והושיבים על פתח פלטיין שלו, והנה הם רואים את הכלבים שיוצאים, ובפיהם עופות שמנים ומשובחים, וראשי עגלים מפוטמים.

ליל הברית נחשב סעודת מצוה

ה. וכן כתב במפורש הגאון רבי שמואל הלוי סג"ל (תלמיד ה"ח) בספרו נחלת שבעה (הלכות שטרות סימן יב במחודשים סק"א), שסעודה שנוהגים לעשות באשכנז בלילה שלפני המילה שמזמנים את המוהל והסנדק ושאר קרובים ואוהבים, גם נחשב לסעודת מצוה, ולכן מי שנדר שלא לאכול חוץ לביתו אלא בסעודת מצוה או שלא לאכול בשר אלא בסעודת מצוה, רשאי לאכול בסעודת ליל הברית. ולא כמי שרצה לפרש שסעודה שאוכלים אצל היולדת שהיא סעודת מצוה, היינו דוקא בליל שבת שלפני המילה מה שאנו קוראים אותה "ליל זכר", אבל לא בליל הברית. ואין דבריו מוכרחים, שהרי מה יש עדיפות יותר בסעודה של ליל שבת מסעודה של ליל הברית. וכיון שעושים אותה על שם שנמלט ונושע הבן מרחם אמו, הרי זו סעודת מצוה, בין בליל שבת ובין בליל הברית. עכ"ד. ומפורש כמו שבארנו שאין לחלק בין סעודת ליל שבת לסעודת ליל הברית.

ג. וכתב התרומת הדשן (סימן רסט) שאחד הגדולים הוכיח מכאן שסעודה זו של ישוע הבן סעודה מצוה היא, שהרי אמרו בחולין (צה ע"ב) שרב לא היה נוהג לאכול חוץ לביתו בסעודות הרשות אלא בסעודות מצוה, ואם כן איך רב השתתף כאן בישוע הבן? אלא ודאי שסעודת מצוה היא. ע"כ. ולומר שאולי רב איקלע לשם אבל לא אכל איתם, כבר כתב האור זרוע (חלק ב הלכות מילה סימן קז אות יא) שלא מסתבר כלל לומר כן. ואם כן איך רב אכל, אלא ודאי שזו סעודת מצוה. ואומר התרומת הדשן, שלפי זה מה שאנו נוהגים שלאחר שנולד בן באים לטעום בליל שבת הסמוך ללידה, זו אותה סעודה של ישוע הבן שפירש רבנו חננאל על שם שהוולד נושע ונמלט ממעי אמו, והיא נחשבת סעודת מצוה. ומה שקבעו אותה דוקא בליל שבת, בגלל שבשעה זו הכל מצויים בבתיהם. וכן כתב הרמ"א (יר"ד סימן רסה ע"ב) שזו סעודת מצוה. נמצא שסעודה שנוהגים בני אשכנז בזמנינו לעשות בליל שבת 'שלום זכר', נחשבת סעודת מצוה, שהיא סעודת הודיה לבורא עולם על שנושע הוולד ונמלט ממעי אמו.

כבוד המילה ב"ברית יצחק" יותר מ"שלום זכר"

ד. ואם ככה, מאי נפקא מינה אם סעודה זו בליל שבת או בליל הברית כמנהג בני ספרד, הלא גם בליל הברית נותנים הודיה לבורא עולם, ואדרבה המנהג שבאה היולדת באותה סעודה שיש שם מנין אנשים, ומברכת ברכת 'הגומל', ומודה להשם יתברך, לאחר שעברו שבעה ימים ויצאה מגדר חולה שיש בו סכנה. והרי זה פשוט שהיא תחשב סעודת מצוה, שהרי כל מה שנהגו האשכנזים לעשות את הסעודה בליל שבת, הוא רק מפאת שבשעה זו הכל מצויים בבתיהם כמו שכתב בתרומת הדשן, ואין ענין דוקא מפני שזה ליל שבת. ואם סעודה זו, אומרים התרומת הדשן והרמ"א נחשבת סעודת מצוה, אף שבדרך כלל מנהג אשכנז שלא לעשות בה סעודה של ממש, אלא מביאים מיני מלוחים [העריגין] ומיני קטניות [ארבע"ס] וכיוצא בזה, ולאחל מזל טוב, ותו לא.³ על אחת כמה וכמה בסעודת ליל הברית של בני ספרד שרבים נוהגים לעשות סעודה של ממש, שבוודאי תחשב סעודת מצוה, כי אין ספק שבה ניכרים הרבה הרבה יותר הכבוד, היקר והגדולה למצות המילה, וגם ההודיה לבורא עולם שנושע הוולד ונמלט ממעי אמו. מה גם שבני ספרד נוהגים גם לשורר בקול נעים ולשבח לבורא עולם, ויש גם מזמנים פייטנים וכלי נגינה, כמו שכתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן כא) שכך המנהג, ולכן התיר להביא כלי נגינה בליל הברית אפילו אם האב או היולדת אבלים בתוך י"ב חודש. וכל שכן שדורשים שם מענייני הברית, שבוודאי כל הדברים האלו מייקרים

ו. גם בדברי הדגול מרבבה (יורה דעה ס"ח קעח) מבואר שסעודת ליל הברית נחשבת סעודת מצוה, שכתב, מה שפירשו התוספות בבבא קמא (פ) שהיו רגילים לעשות סעודה זו בלילה שקודם המילה לסמוך סעודה זו למצות המילה, כי לפי פירוש התרומת הדשן דהיינו הסעודה שבלייל שבת שקודם הברית, לפי שאז מצויים בבתיהם, קשה למה לא עושים סעודה גם ללידת נקבה, הרי גם היא נמלטה ונושעה ממעי אמה. ומזה שהיו עושים רק לבן, נראה שהיו עושים בליל השמיני לכבוד המצוה.⁵

ברית יצחק יש פרסומי ניסא ופרסומי מצוה

ז. והרש"ל (יום של שלמה מסכת בבא קמא פרק ז סימן לו) כתב, כל סעודה שאדם עושה שלא כדרך מריעות ושמחה, אלא כדי ליתן שבח למקום, או לפרסם את המצוה, או לפרסם את הנס, נקראת סעודת מצוה, כגון פדיון הבן, שעושים סעודה כדי לפרסם את המצוה. ולפירוש רבנו תם לפרסם את הנס, שנמלט הזכר והאשה. ולכן כתב בתרומת הדשן, שזו סעודת מצוה. ע"כ. ומפורש בדבריו שהוא משווה את סעודת פדיון הבן לסעודת ליל שבת שקודם הברית, רק שבפדיון הבן הטעם שהסעודה היא מצוה, משום שעושים אותה לפרסום המצוה, ואילו בליל שבת הטעם שהסעודה היא מצוה, משום פרסומי ניסא, שנמלט הזכר והאשה. ולפי זה קל וחומר בן בנו של קל וחומר שהסעודה שעושים בני ספרד בליל הברית, יש בה את שני

³ כן מבואר בערוך השולחן (יורה דעה סימן רסה ס"ז) שהביא את הרמ"א הנ"ל שכתב, "נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר, ונכנסים אצל התינוק לטעום שם, והוא גם כן סעודת מצוה". והעיר עליו, שאין הלשון מדויק, שהתחיל בסעודה ומשתה וסיים בלשון טעימה לטעום. כי באמת אין המנהג בסעודה אלא בטעימת פירות וקוראים זה 'בן זכר'. ולמחרת בשבת לאחר התפילה נכנסים אצל היולדת לומר מזל טוב וקוראים לזה 'שלום זכר'. ונוהגים שלא לטעום כלום, ואומרים שזהו מתקנת המדינה לבלי להכביד על בעל הברית. עכ"ד. וברור שזה מדובר בזמנם שהיתה עניות, וכמו שכתב שם: "ובמדינתנו, מועטים הם שעושים סעודת המילה, ורק אוכלים קצת מיני מתיקה כלעקא"ך [עוגות לקח] וכיוצא בזה, ומפני העניות וכובד הפרנסה נהגו כן". ע"ש. גם בספר זכרון יעקב ליפשיץ (חלק א סימן כב) שהיה נאמן ביתו של הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא, מתאר את המנהג שנהגו באשכנז וענין "שלום זכר", וזה תוכן הלשון: ליל שבת קודש לפני הברית מילה היה נקרא "שלום זכר", שמש ב"ת התפילה של בעל הברית היה מכריז פלוני מזמין את הציבור על "שלום זכר", ומקורבי בעל הברית היו נאספים אחר סעודת ליל שבת, וכיבדו אותם בגריסים, פולים וקטניות מבושלים. ובמשקה שכר אצל העשירים והאמידים, והעניים במשקה מפל-שכר הנקרא קוואס, שהיה גם כחמר מדינה אצל העניים עד שעשו עליו גם הבדלה. וקראו קריאת שמע לפני היולדת. ומחר בבוקר היה נקרא "בן זכר" ועשו "מזל טוב" אצל בעל הברית ביי"ש ומגדנות. ורק בימים האחרונים שהתגברה רחמנא ליצלן העניות וגדל המכס על היי"ש, עשו הרבנים תקנות בכמה ערים, שעל "בן זכר" אסור לטעום מאומה כי אם רק לקרובים ממש, והיו כל המקורבים באים בשבת לאחר התפילה לברך ברכת "מזל טוב", מבלי לטעום מאומה, ולאט לאט נתפשט המנהג הזה ברוב גלילות ארצנו". ע"ש.

מענייני מצות המילה בפני ציבור המשתתפים. ועצה טובה שיאמר להם הלכות מתוך החוברת "ברית מילה בהלכה ובאגדה", וכמו שנאמר במשלי (טו כג): "וְיִדְבַר בְּעֵתוֹ מֵה טוֹב", בפרט שלא רבים יוצא להם ללמוד הלכות אלו, ואחר כך יקראו את הזוהר, ואז יאכלו וישתו וישישו בשמחה של תורה כדת.

⁵ עוד הוכיח הדגול מרבבה שהיו רגילים לעשות סעודה בליל הברית, ממה שאמרו בגמרא סנהדרין (לב ע"ב) "אור הנר בברור החיל משתה שם משתה שם", היינו נרות שהיו דולקים בלילה שקודם המילה למשתה זו. וכוונתו למה שאמרו שם בגמרא: "תנא, קול ריחיים בבורני, שבו ע הבן שבו ע הבן". "אור הנר בברור חיל, משתה שם משתה שם". ופירש רש"י, קול ריחיים שמשמעיים בבורני שם מקום. שבו ע הבן שבו ע הבן, סימן הוא שיש שם ברית מילה, כמכריז ואומר שבו ע הבן כאן. והריחיים סימן לשחיקת סממנים לרפואת התינוק. וכל זה היה בשעת השמד שגזרו שלא למול, והיו יראים להוציא קול שיש ברית מילה, לכן קבעו סימן זה. אור הנר בברור חיל - ביום, או נרות נראים הרבה בלילה, סימן הוא כמו שצויע משתה שם משתה שם. ע"כ. ופירש הדגול מרבבה, שהיו מדליקים נרות הרבה בלילה שקודם המילה, וזה היה סימן לתושבי ברית חיל, וכאילו עמד הכרוז והודיע, משתה שם, משתה שם, דהיינו משתה של רבות מילה מתקיים שם. ומבואר שהיו עושים משתה בליל הברית ומדליקים נרות הרבה. ומעניין שבשאליות דרב אחאי גאון (שאלתא דז מכת"י מירסקי) הביא מדרש חז"ל: תנו רבנן בימי מלכות יון הרשעה גזרו שמד על ישראל... ועמדו והתקינו שמי שנולד לו בן, שיהיה מדליק נרות חדשות ביום השמיני על פתחה של אותה חצר, וכיון שהיו עוברים ויראים נרות חדשות דולקות, היו נכנסים ומלים אותן ויוצאים, ולא היה אדם מרגיש בדבר. ע"ש. ובפשוט דבריו מבואר שהנרות היו דולקות ביום ולא בלילה.

ובאמת שעד היום מנהג קדמון אצל רבים מבני ספרד להדליק נרות בליל הברית. ויש נוהגים לתת בקערה הרבה נרות ומסובבים אותה בין המשתתפים בלימוד וכל אחד מדליק נר, ונותנים מעות לצדקה להצלחת התינוק שיגדל לתורה ביראת שמים טהורה. וכנראה שהטעם בזה כיון שהדלקת נרות מורה על שמחה, וגם יש כאן רמז שכמו שהנר מאיר כך המילה מאירה את נפש הישראלי (עיין ערוך השולחן סימן רסה ס"ז). והש"ל הקדוש (מסכת חולין נר מצוה אות מח) כתב, סגולה להיות הבית מלא אורה, רמז לדבר "ליהודים היתה אורה", ודרשו רבותינו ז"ל (מגילה טז ע"ב) אורה זו תורה. ע"ש.

⁴ המנהג פשוט בבני ספרד להביא לפחות עשרה אנשים לבית התינוק ללמוד את הזוהר הקדוש המתוקן ללילה זה. ובדרך אגב כתב רבנו יוסף חיים (עוד יוסף חי פרשת בראשית ד"ה והיסוד), שהלימוד יהיה סמוך לחדר שהתינוק בו. והיום רבים נוהגים להביא את התינוק עצמו למקום הלימוד. ועל כל פנים, עיקר הדגש בערב זה יהיה בלימוד התורה, ולא כמו אותם שמחלקים את הזוהר בזמן מועט, ולאחר מכן מאריכים הרבה באכילה ושתיה וטפפוטים. לכן הטוב ביותר שיביאו תלמיד חכם שיאמר דברי תורה

דעת המגן אברהם

והנה המגן אברהם (סימן תרמ"ק יג) הביא מה שכתב הרב נחלת שבעה, שגם הסעודה שעושים באשכנז בלילה שלפני המילה שמזמינים את המוהל והסנדק ושאר קרובים ואוהבים, נקראת סעודת מצוה לענין נדר. ואינו מוכרח, אדרבה מוכח במהרה"ם מינץ שהביא שם שדוקא במה שנוהגים שעושים סעודה בלילה שלפני החופה, והחתן שולח לכלה סבלונות [מתנות נאות, כלים, בגדים ומיני מגדים], אז זה נחשב סעודת מצוה, אבל במקום שלא שולחים סבלונות, אין הסעודה נחשבת סעודת מצוה, אף שלמחרת תהיה החופה. ואם כן הוא הדין בלילה שלפני המילה, אף שלמחרת תהיה המילה, ולכן יש להחמיר לענין נדר. עכ"ד.

אם יש ראייה מהמגן אברהם על תשעת הימים

יא. ויש שרצו לדייק מהמגן אברהם שהסעודה שבליל הברית לא נחשבת סעודת מצוה כלל, ולכן אסור לאכול בה בשר בתשעת הימים, ולא כפי שמפורש כתב בנחלת שבעה שמותר לאכול בשר ולשתות יין בלילה שלפני המילה מראש חודש אב עד תשעה באב. אבל אחר המחילה מכבודם, לא הבנתי איפה יש ראייה מהמגן אברהם לדין אכילת בשר בתשעת הימים בליל הברית, הרי המגן אברהם דיבר שם לענין נדרים ולענין אכילה בסוכה, ששניהם חמורים כי הם מן התורה, ולכן לענין נדרים שהולכים אחר לשון בני אדם, כמבואר בגמרא נדרים (ל"ג ע"ב), בזה הוא חולק על הנחלת שבעה, ולדעתו דוקא סעודת המילה עצמה נחשבת סעודת מצוה, אבל סעודת ליל הברית לא נחשבת סעודת מצוה כל כך, ולכן יהיה אסור לאכול בה למי שנדר שלא לאכול אלא בסעודת מצוה. וכן לענין האכילה בסוכה שאפילו סעודת הברית עצמה, אינה נחשבת סעודת מצוה כדי לפטור אותם מאכילה בסוכה, כיון שאין הסעודה אלא מנהג, ואם כן כל שכן הסעודה של ליל הברית. אבל מנין לנו לדייק מכאן על אכילת בשר בתשעת הימים, שאינו דין ולא הלכה כלל ועיקר אלא מנהג שפשט בהרבה מקומות בעם ישראל ותו לא.⁶ ואם כן אין שום הכרח מהמגן אברהם להחמיר עד כדי כך שלא לאכול בשר בסעודת ליל הברית, כיון שזה לא דומה לא לנדרים ולא לסוכה שהם מן הדין ממש, ואילו בשר בתשעת הימים, אינו אלא מנהג. ועוד שכן מדויק מלשונו הזהב, שאחר שהביא את דברי הרב נחלת שבעה שמיקל גם לענין נדרים לאכול בשר בליל הברית, חלק עליו וכתב, "ולכן יש להחמיר לענין נדר", משמע שרק לענין נדר יש להחמיר, אבל לא לענין אכילת בשר בתשעת הימים שאינו אלא מנהג.

"אֲכַלְוּ עֲנָוִים וְיִשְׁבְּעוּ" (תהלים כ"ב)

יב. ותהילות לאל יתברך, מצאתי בספר חיי אדם (כלל קלג סעיף טז) שגם הבין כן בדעת המגן אברהם, ששונה דין אכילת בשר בתשעת הימים שאינו אלא מנהג, וזו לשונו: וסעודה בלילה שלפני המילה, במגן אברהם (סימן תרמ"ק יג) כתב בשם תשובת נחלת שבעה דהוי סעודת מצוה, וסיים "ולכן יש להחמיר לענין נדר", משמע דוקא לענין נדר, ואם כן יש לומר אכילת בשר בתשעת הימים שאינו אלא מנהג, יש להקל. ע"ש. וברוך שכינותי. על כן הלכה למעשה, מי שילד לו בן בשבוע הבא, ובעזרת השם יתברך תחול הברית בתשעת הימים, רשאי להביא בשר בסעודת ליל הברית, וגם כלי שיר לשבח ולפאר את השם יתברך על המתנה הגדולה שנתן לו, כמו שנאמר (תהלים קמ"א): **"בְּתֶרְךָ וְכֹנְנְךָ יִזְמְרוּ לְךָ"**,⁷ ויאכלו עניים וישבעו וישמחו. ובלי נדר בשבוע הבא א"ה נמשיך עוד לחזק את הפסק הזה.

⁶ כמבואר בגמרא (תענית כ"ג ע"ב) שמותר לאכול בשר בכל תשעת הימים לבד מסעודה המפסקת, רק שכיום כבר פשט המנהג בכל המקומות שלא לאכול, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תעניות פרק ה הלכה ו), וכבר נהגו ישראל שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו תשעה באב, ויש מקומות שנהגו לבטל את השחיטה מראש חודש אב עד התענית. ע"כ. ואף על זה השיג הרב המגיד, שמהנהג זה לא פשט בארצות אלו, ואין נמנעים מאכילת בשר אלא בערב תענית תשעה באב. וכן העיר הרב בעל המאורות (תענית ל"ג עמוד שו) על הרמב"ם, שבמקומות אלו לא נהגו מנהג זה, כי אם יחידיים. וכן כתב בספר המכתב (תענית ל"ג ע"א), שאע"פ שמדין התלמוד אין אכילת בשר אסורה אלא בסעודה המפסקת, מכל מקום כבר הנהיגו הראשונים ברוב המקומות שלא לאכול בשר בערב ט' באב, כל אותו היום, אלא מי שהיה חולה או חלש. וכן הוא בארצות חיים (הלכות ט' באב סוף אות ו), והכל בו (סימן ט"ב), אלא שסיים, ויש שנהגו שלא לאכול בשר מיום ראש חודש אב עד התענית. וכן כתב מהר"ם אלשיך בביאור הטור (צפונות גליון ד דף כח), שיש מקומות שאין נמנעים מאכילת בשר אלא רק בערב תשעה באב בלבד. ע"ש. וגם לגבי דורנו כתב בספר עריכת שלחן (עמוד קל"ה), שמהנהג בני תימן לאכול בשר בימים אלו, ולא נמנעים מאכילת בשר, אלא בסעודה המפסקת, כדון הש"ס. ע"ש. וכן כתב בשו"ת עולת יצחק (חלק א סימן סו אות ח). ע"ש. וכמו שהביא מרן

⁷ וכמה ראוי ונכון להחזיר עטרה ליושנה ולהרבות מאוד מאוד בשמחה של מצוה. אני זוכר לפני שלושים וארבעים שנה, היתה מורגשת השמחה מבעוד מועד, ובליל הברית היו שרים ומפייטים כנאה וכיאה לכבודה של המצוה, ומי שיכל היה מביא גם כלי נגינה. אבל היום, לצערנו נחלשה השמחה, ולא אחד ולא שנים, מחפשים בנרות עשרה אנשים, לא פחות ולא יותר, ומחלקים את קטעי הזוהר ושרים שיר אחד בחטף, כי כל רגע הם ממהרים ללכת, וטוועמים משהו, והולכים לבתיהם. הלזה תקרא שמחה?! וגם למחרת שעושים את הברית ברוב עם באולם עם סעודה נאה, גם שמה נעלמו השירה והזמרה, ומקסימום ישירו שיר אחד עד שהמוהל מארגן את כליו למילה, אבל בעת הסעודה לא תשמע שירה כלל. על כן, אשרי הנותן דעתו לייקר את מצות המילה, וכמו שאמרו בגמרא מסכת שבת (קל"א): כל מצוה שקיבלו עליהם ישראל בשמחה, כגון מילה, שנאמר: "שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֲמֶרְתְּךָ, כְּמוֹצֵא שֶׁלֶל רֵב", עדיין עושים אותה בשמחה. ואשרי המדבר על אוזן שומעת.

טעמים כדי להחשיב אותה סעודת מצוה, שהרי יש בה גם פרסומי ניסא וגם פרסומי מצוה, שכולם יודעים שעושים אותה בלילה שסמוך למילה.

"טוֹבִים הַשְּׂנִים מִן הָאֶחָד" (קהלת ד' ט)

ח. וכתב רבנו אהרן הכהן מלוגיל באורחות חיים (הלכות מילה אות ט) נהגו בכל מקומותינו שמי שמל את בנו, משלים עם כל שונאיו וקורא אותם לאכול ולשמוח עמו, כדי שיברכוהו ולא יקללוהו. וגם מתקבצים כל הקהל זקנים ונשים וטף "בליל השבת ובליל שמיני". ובליל שמיני בכל מקום מנגנים ומשחקים שם. וזהו שאמר רבנו ז"ל שבוע הבן ושבוע הבת, שבוע הבן קודם. ע"כ. והנה ראשית משמע מדבריו שהוא משווה את ליל שבת וליל הברית כמו שבארנו לעיל. וגם מבואר בדבריו שהיו עושים משתה גם בליל הבת כדי להודות להשם שנושעה ונמלטה ממעי אמה, אלא ששבוע הבן קודם, כיון שיש בו תרתי לטיבותא גם הודיה וגם מצוה, וטובים השנים מן האחד. גם בדברי הגאון רבי יעקב חגיז בשו"ת הלכות קטנות (חלק ב סימן קס"ט) משמע שסעודת ליל הברית נחשבת סעודה של מצוה, שכתב, מנהג טוב שכל הלילה שלמחר נעשית המילה, לומדים תלמידי חכמים בבית אבי הבן, וסועד אותם בסעודה של מצוה בלילה וביום אחר המילה. ע"כ. ולפי כל מה שבארנו עד עכשיו, יוצא לנו שכיון שסעודת ליל הברית נחשבת לסעודת מצוה, ממילא יהיה מותר לאכול בה בשר בתשעת הימים. וכן כתב במפורש הרב נחלת שבעה שסעודת ליל הברית נחשבת סעודת מצוה, ומותר לאכול בה בשר בתשעת הימים.

ברית יצחק סעודת מצוה לדברים מסוימים

ט. והנה בשו"ת מהר"ק (סימן קע"ח) כתב, ברית מילה שחל בחג הסוכות, יש שהיו רוצים לדמות את האכילה שעושים מפירות אצל היולדת בליל ברית המילה לסעודת חתן שהתירו לאוכלה חוץ לסוכה, ואין נראה לדמותו, כי דוקא שם פטורים מסוכה, כיון שהיא מצוה גדולה לשמח חתן וכלה, ונקראת סעודת מצוה בכל מקום, אבל הכא אינו אלא מנהג בעלמא. ע"ש. והובא בבית יוסף (אורח חיים סימן תרמ"ט סעיף ו), ומרן בשולחן ערוך שם כתב, חתן ושושבינים וכל בני החופה, פטורים מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה. וכתב הרמ"א, וסעודת ברית מילה, וכן הסעודה שאוכלים אצל היולדת, חייבים בסוכה (מהר"ק). ע"כ. ומבואר שאין הבדל בין סעודת המילה עצמה לסעודת ליל המילה, שבשניהם חייבים בסוכה, אף שצר להם המקום לשבת כך, וקשה לשמוח בצורה שכזו, והטעם לזה כיון שאפילו סעודת המילה עצמה אינה אלא מנהג, כמו שכתב מרן בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רסה סעיף י"ב), "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה", ואינה דומה לסעודת חתן וכלה שהיא מצוה, ולכן דוקא בה פטורים מן הסוכה. והרי, סעודת המילה ברור שנחשבת סעודת מצוה, אף שאינה אלא מנהג, ולמה אם כן היא לא פוטרת את המסובים מסוכה? ועל כרחנו לומר שיש דרגות בסעודות מצוה, ויתכן שישנה סעודה שתחשב "מצוה" לדבר מסוים, ולדבר אחר אינה בגדר "מצוה" כל כך, כמו סעודת הברית שנחשבת סעודת מצוה, אבל עדיין לענין סוכה אינה נחשבת מצוה. ולפי זה גם אנחנו נאמר שסעודת ליל הברית, תחשב סעודת מצוה לדברים מסויים, כמו שבארנו לעיל, אף אם לא לכל דבר היא נחשבת סעודת מצוה. וכיוצא בזה כתב הרב נחלת שבעה, שסעודת ליל הברית נחשבת סעודת מצוה לענין מי שנדר שלא לאכול כי אם בסעודת מצוה או שלא לאכול בשר אלא בסעודת מצוה, שרשאי לאכול בסעודת ליל הברית, וכל שכן הסנדק והמוהל שמותרים, שיום טוב שלהם הוא.